

Trestnoprávna ochrana ľudského života

Anotácia: Ľudský život je najvýznamnejšou spoločenskou hodnotou chránenou právnym poriadkom. Vzhľadom na primárnu úlohu trestného práva vo vzťahu k zabezpečeniu ochrany najdôležitejších spoločenských hodnôt autor v príspevku podrobne analyzuje praktické naplnenie ochrannej funkcie trestného práva vo vzťahu k ochrane ľudského života zakotvanej v Trestnom zákone. Základnou úlohou trestného práva je ochrana najdôležitejších spoločenských vzťahov (práva a oprávnené záujmy fyzických a právnických osôb, záujmy spoločnosti, ústavné zriadenie Slovenskej republiky) pred trestnými činmi, čo sa odráža v koncipovaní jednotlivých skutkových podstát uvedených v osobitnej časti Trestného zákona. V rámci podrobnej interpretácie jednotlivých skutkových podstát trestných činov proti životu autor kladie dôraz aj na praktickú aplikáciu skúmaných ustanovení Trestného zákona, ktorá sa prejavuje najmä v citovanej konštantnej judikatúre.

Kľúčové slová: Trestný zákon, ľudský život, skutková podstata, úmyselné zavinenie vražda, celebrálna smrť, novonarodené dieťa, zabitie, usmrtenie, zavinenie z nedbanlivosti, tehotenstvo, nedovolené prerušenie tehotenstva, samovražda, účasť na samovražde.

Právo na ochranu ľudského života patrí k najdôležitejším základným ľudským právam a slobodám garantovaným Ústavou Slovenskej republiky. Ústava SR v článku 15 zakotvuje: „Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením. Nikto nesmie byť pozbavený života. Trest smrti sa nepripúšťa.“

Z hľadiska komplexného pohľadu na právnu ochranu ľudského života v našom právnom poriadku je potrebné poukázať tak na preventívnu ako aj na represívnu stránku právnej ochrany ľudského života. Podstatu preventívnej ochrany ľudského života možno odvodiť z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci L.C.B. c. Spojené kráľovstvo z 9. júna 1998. V citovanom rozhodnutí súd okrem iného konštatuje povinnosť štátu zabezpečiť právo na život zakotvením účinných trestnoprávných predpisov, ktorých účelom je odradiť od spáchania trestných činov proti iným osobám a ďalej zabezpečením vymáhateľnosti práva za účelom predchádzania, potlačovania a trestania takých činov. Za určitých okolností vzniká orgánom štátu aj pozitívna povinnosť prijať účinné preventívne opatrenia k ochrane jednotlivca, ktorého život je ohrozený trestným konaním iného jednotlivca.¹ Z takto chápanej preventívnej ochrany ľudského života vyplýva základný hmotnoprávny rozsah práva na život, ktorého podstata spočíva v prijatí účinnej zákonnej úpravy kriminalizujúcej zavinené usmrtenie človeka, v zákaze trestu smrti, v stanovení reštriktívnych pravidiel použitia „smrtiacej sily“ štátnymi orgánmi ako aj v pozitívnom záväzku štátu urobiť príslušné opatrenia smerujúce k ochrane života.

Základom preventívnej stránky právnej ochrany ľudského života je práve prijatie účinnej trestnoprávnej zákonnej úpravy kriminalizujúcej zavinené usmrtenie človeka, v rámci ktorej hrozba trestom za spáchanie trestného činu proti ľudskému životu má byť dostatočne odstrašujúca. Rekodifikáciou trestného práva zväčšenou schválením zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „Trestný zákon“) došlo k významnej zmene prístupu k trestnoprávnej ochrane najvýznamnejších spoločenských záujmov. Opodstatnené nadradenie základných ľudských práv a slobôd nad ostatné spoločenské záujmy viedlo k zásadným zmenám v systematike osobitnej časti trestného zákona, pričom do popredia trestnoprávnej ochrany sa dostal človek, jeho život, zdravie a telesná integrita. V demokratickom právnom štáte má totiž ochrana ľudského života bezpochyby prvoradý význam, a to najmä v trestnoprávnej rovine.

---

¹ SVÁK, J. Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práva). II. rozšírené vydanie. 2006, s. 150

Z tohto pohľadu trestnoprávna ochrana ľudského života spočíva najmä v zakotvení jednotlivých skutkových podstát trestných činov, ktorých objektom je ľudský život. Skutkové podstaty trestných činov proti životu sú upravené v prvom dieli prvej hlavy osobitnej časti Trestného zákona. Spoločným druhovým objektom, ktorému uvedené zákonné ustanovenia zabezpečujú ochranu, je ľudský život ako najvýznamnejší trestnoprávne chránený spoločenský záujem. Objektívnu stránku trestných činov proti životu je spôsobenie smrti človeka (t. j. akékoľvek zbavenie života živého človeka) alebo usmrtenie ľudského plodu, a to tak konaním (komisívne trestné činy), ako aj opomenutím konania (omisívne trestné činy). Z hľadiska následku ako obligatórneho znaku objektívnej stránky trestného činu ide v tomto prípade o poruchové trestné činy. Subjekt trestných činov proti životu je spravidla všeobecný, vyskytujú sa však aj skutkové podstaty so špeciálnym subjektom (napr. § 149 ods. 4, 5 Trestného zákona) a aj konkrétnym subjektom (napr. § 146 a § 178 Trestného zákona). Subjektívna stránka týchto trestných činov je charakterizovaná úmyselným zavinením okrem ustanovenia § 149 Trestného zákona, v ktorom pre naplnenie skutkovej podstaty postačuje zavinenie z neobstaranosti.

Stanovenie reštriktívnych pravidiel použitia „smrtiacej sily“ štátnymi orgánmi je ďalším významným predpokladom preventívnej ochrany ľudského života v rámci právneho poriadku. V zmysle judikatúry štrasburských orgánov ochrany práva štát zodpovedá za porušenie práva na život v prípadoch, keď jeho orgány priamo a úmyselným konaním spôsobili smrť človeka. Dôvody vylučujúce zodpovednosť štátu za porušenie práva na život pritom zakotvuje čl. 2 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Pôjde o prípady zbavenia života vyplývajúce z použitia sily, ktoré nie je viac než úplne nevyhnutné, pri:

- obrane každej osoby proti nezákonnému násiliu;
- vykonávaní zákonného zatknutia alebo zabránení úteku osoby zákonne zadržanej;
- zákonne uskutočnenej akcii za účelom potlačenia nepokojov alebo vzbury.

V rámci vymedzenia preventívnej stránky právnej ochrany ľudského života štrasburské orgány ochrany práva vo svojich rozhodnutiach vykladajú obsah práva na život okrem iného aj ako povinnosť štátu vytvoriť nevyhnutné opatrenia zamerané na ochranu života osôb podliehajúcich jeho jurisdikcii. „Závazok štátu z tohto pohľadu presahuje základnú povinnosť štátu zabezpečiť právo na život prijatím konkrétnej trestnej legislatívy zameranej na odradenie od útokov proti osobám, opierajúci sa o vykonávací mechanizmus koncipovaný na predchádzanie, potlačovanie a trestanie jeho porušovania. Tento záväzok však podľa Európskym súdom pre ľudské práva viackrát vysloveného názoru je nutné interpretovať tak, aby na štátne orgány nekládol neznesiteľné alebo nadmerné bremeno.“²

Represívna stránka trestnoprávnej ochrany ľudského života spočíva predovšetkým v konkrétnej aplikácii trestnoprávných noriem za účelom vyvedenia právnych následkov voči páchatelom trestných činov naplňujúcich niektorú zo skutkových podstát trestných činov proti životu zakotvených v § 144 až 154 Trestného zákona.

Aktuálny vývoj kriminality, pokiaľ ide o množiaci sa počet brutálnych vražd veľakrát spáchaných na objednávku alebo ako akt pomsty, si v rámci rekodifikácie trestného práva vyžiadala nevyhnutnú legislatívnu reakciu a popri skutkovej podstate trestného činu vraždy upravenej v predchádzajúcich trestných kódexoch bola v § 144 Trestného zákona zakotvená aj skutkovú podstatu trestného činu úkladnej vraždy, t.j. vraždy spáchanej s vopred uvažným

---

² SVÁK, J. Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práva). II. rozšírené vydanie. 2006, s. 166

úmyslom, v prípade ktorej ide o závažnejšiu formu trestnej činnosti ako pri trestnom čine vraždy.

Ako je už z uvedeného zrejme, rozdiel v oboch skutkových podstatách spočíva predovšetkým v ich subjektívnej stránke. Pre naplnenie skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy sa totiž popri úmyselnom zavinení (ktoré je charakteristické aj pre trestný čin vraždy) obligatórne vyžaduje aj ďalší, inak fakultatívny znak subjektívnej stránky trestného činu, a to vopred uvážená pohnútko. Vo všeobecnosti sa pod takouto pohnútkou rozumie určitý osobný motív spočívajúci vo vopred sformulovanom a rozumovou zložkou vôle páchatel'a aspoň čiastočne spracovanom rozhodnutí páchatel'a usmrtiť iného človeka, ktoré u páchatel'a pretrváva počas dlhšieho časového obdobia pred spáchaním trestného činu úkladnej vraždy.

Objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy je totožná s trestným činom vraždy podľa § 145 Trestného zákona a je ňou usmrtenie iného človeka, t. j. akékoľvek zbavenie života iného človeka, bez ohľadu na použité prostriedky, ktoré možno spáchať tak konaním, ako aj opomenutím takého konania, na ktoré bol páchatel' podľa okolností a svojich pomerov povinný (§ 122 ods. 1 Trestného zákona). Obe spomínané skutkové podstaty obsahujú aj fakultatívny znak objektívnej stránky, a to hmotný predmet útoku, ktorým je v tomto prípade živý človek (t. j. dieťa od okamihu, keď prestalo byť ľudským plodom až do momentu biologickej smrti človeka), bez ohľadu na jeho aktuálny zdravotný stav.

Ako už bolo spomenuté naplnenie skutkovej podstaty trestného činu vraždy podľa § 145 Trestného zákona na rozdiel od trestného činu úkladnej vraždy nevyžaduje fakultatívny znak subjektívnej stránky vo forme vopred uváženej pohnútky. Inak je subjektívna stránka totožná, t. j. vyžaduje úmyselné zavinenie, ktoré sa vzťahuje nielen na konanie, ale aj na jeho následok. Miera zavinenia nemusí byť pri všetkých vraždách rovnaká. Páchatel' ale musí vždy vedieť, že svojím konaním dosiahne sledovaný následok – smrť iného, a pre prípad, že sa tak stane, musí s tým byť aspoň uzrozumený a so smrteľným následkom musí súhlasiť, inak by nemohlo ísť o vraždu. Pri zisťovaní subjektívnej stránky trestného činu nemožno dôjsť k záveru o alternatívnom vzťahu páchatel'a k zamýšľanému následku (R 19/1969). Preukazovanie zavinenia pri trestnom čine vraždy je vždy veľmi náročné a zložité, pretože je nutné dokázať vnútorný postoj páchatel'a k spáchanému skutku, t. j. dokazujú sa také skutočnosti, ktoré nie sú navonok známe. V prípade absencie priznania páchatel'a možno zavinenie spravidla dokazovať iba nepriamo z okolností, za ktorých podľa logického myslenia a uvažovania možno usúdiť vnútorný vzťah páchatel'a k porušenému chránenému spoločenskému záujmu.

Objektom skutkovej podstaty trestného činu vraždy (rovnako ako trestného činu úkladnej vraždy) je ľudský život, a to od momentu, keď sa oddelením od tela matky z ľudského plodu stáva živý človek až do okamihu jeho smrti. Na otázku, kedy sa z ľudského plodu stáva živý človek, nie je v odbornej verejnosti jednotný názor. Najvýstižnejším je názor, že za živého človeka možno považovať jedinca, ktorý sa narodil živý buď fyziologickými pôrodnými cestami, alebo bol z tela matky vybratý operatívnymi metódami a aspoň jedenkrát sa nadýchol a u ktorého ešte nenastala biologická smrť. Pre určenie okamihu smrti je v trestnom práve rozhodujúca biologická smrť mozgu (celebrálna smrť – § 142 ods. 2 Trestného zákona), keď je vylúčené obnovenie všetkých životných funkcií (R 16/1986). Určenie okamihu smrti je otázkou právneho posúdenia na základe znaleckého posudku. Klinickú smrť nemožno považovať za smrť v zmysle ustanovenia § 145, lebo za súčasného stavu lekárskej vedy, po zastavení životne dôležitých funkcií (činnosti srdca, dýchania), ktoré predtým viedli k smrti, je možné obnovenie týchto činností, a tým aj záchrana života (porovnaj R 41/1976). Ak dôjde ku klinickej smrti poškodeného, ktorému je

potom život navrátený lekársnym zákrokom, prichádza do úvahy pokus vraždy.³ Ľudský život je pritom Trestným zákonom chránený aj v prípade, že človek už nie je schopný ďalšieho riadneho života. Z tohto dôvodu akékoľvek urýchlenie smrti človeka z útrpnosti, hoci aj na žiadosť nevyliciteľne chorého umierajúceho človeka (tzv. eutanázia), sa trestá podľa § 145 Trestného zákona ako trestný čin vraždy.

Trestný zákon tak pri trestnom čine úkladnej vraždy, ako aj pri trestnom čine vraždy zakotvuje množstvo kvalifikovaných skutkových podstát v ktorých sú obsiahnuté viaceré okolnosti podmieňujúce použitie vyššej trestnej sadzby trestu odňatia slobody pri týchto trestných činoch. Ide najmä o nasledujúce okolnosti:

- spáchanie uvedených trestných činov na dvoch osobách,
- spáchanie uvedených trestných činov závažnejším spôsobom, ktorým sa v zmysle § 138 Trestného zákona rozumie hlavne páchanie trestného činu dlhší čas, surovým alebo trýznivým spôsobom, násilím, hrozbou bezprostredného násilia alebo hrozbou, vlámaním, ľst'ou, využitím tiesne, neskúsenosti, odkázanosti alebo podriadenosti, porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatel'ovho zamestnania, postavenia, alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona alebo organizovanou skupinou; porušením dôležitej povinnosti je však len také porušenie povinnosti, ktoré má v danej situácii za následok nebezpečenstvo pre ľudský život alebo zdravie,
- spáchanie uvedených trestných činov na chránenej osobe, t. j. dieťaťi, tehotnej žene, blízkej osobe, odkázanej osobe, osobe vyššieho veku, chorej osobe, osobe požívajúcej ochranu podľa medzinárodného práva, verejnom činiteľovi alebo osobe, ktorá plní svoje povinnosti uložené na základe zákona, alebo svedkovi, znalcovi, tlmočníkovi, alebo prekladateľovi (§ 139 Trestného zákona),
- spáchanie uvedených trestných činov z osobného motívu, pod čím ustanovenie § 140 Trestného zákona rozumie spáchanie trestného činu na objednávku, z pomsty, v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin, z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti, alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, alebo so sexuálnym motívom,
- spáchanie uvedených trestných činov v úmysle získať majetkový prospech; k samotnému získaniu majetkového prospechu pritom v konečnom dôsledku nemusí prísť, postačuje úmysel takýto prospech získať. V praxi ide najmä o prípady tzv. „nájomných vražd“ za odmenu, príp. zmocnenia sa cudzej veci pri trestnom čine vraždy. V tejto súvislosti je však potrebné podotknúť, že s poukazom na konštantnú judikatúru (R 27/1992) je vylúčený jednočinný súbeh trestného činu vraždy a trestného činu lúpeže, pričom takýto skutok je nutné posudzovať ako trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144 ods. 1, 2, písm. f) Trestného zákona,
- opakované odsúdenie za trestný čin úkladnej vraždy alebo trestný čin vraždy (odsúdeným sa na účely Trestného zákona rozumie páchatel', ktorý bol právoplatným rozsudkom uznaný za vinného; to však neplatí, ak je odsúdenie zahladené),
- spáchanie uvedených trestných činov v nebezpečnom zoskupení, t. j. v zločineckej alebo v teroristickej skupine; zločineckou skupinou je v zmysle § 129 ods. 3 Trestného zákona štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody. Pod teroristickou skupinou sa rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu (§ 129 ods. 4 Trestného zákona).

---

³ IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*. 2006, s. 35

- spáchanie uvedených trestných činov za krízovej situácie, ktorou je v zmysle § 134 ods. 2 Trestného zákona núdzový stav, výnimočný stav, vojnový stav alebo vojna.⁴

Skutková podstata trestného činu vraždy novonarodeného dieťaťa matkou podľa § 146 Trestného zákona je privilegovanou špeciálnou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy podľa § 145 Trestného zákona, pretože zákonodarca mal záujem postihnúť spáchanie tohto trestného činu miernejšie, ako je to pri trestnom čine vraždy. Pre naplnenie tejto skutkovej podstaty však musia byť súčasne splnené dve podmienky, a to spáchanie tohto trestného činu matkou v silnou rozrušení spôsobenom pôrodom, pri pôrode alebo hneď po ňom.

Osobitosťou tejto skutkovej podstaty je konkrétny subjekt, a to matka novonarodeného dieťaťa. Návod, prípadne pomoc matke novonarodeného dieťaťa k spáchaniu uvedeného trestného činu by teda mohla byť kvalifikovaná iba ako účasť trestného činu vraždy, resp. podľa okolností aj úkladnej vraždy, nie však ako účasť trestného činu vraždy novonarodeného dieťaťa matkou.

Objektívna stránka uvedenej skutkovej podstaty v sebe zahŕňa dva fakultatívne znaky, a to hmotný predmet útoku – „matkino novonarodené dieťa“ a čas spáchania skutku – „pri pôrode alebo hneď po ňom“.

Novonarodeným dieťaťom sa rozumie dieťa od začiatku pôrodu, a to aj vtedy, ak celkom neopustilo matkino telo a nie je od neho celkom oddelené. Až do počiatku pôrodu ide o ľudský plod. Novonarodené dieťa musí byť živé a také vyvinuté, aby bolo schopné mimomaternicového života aspoň po určitý čas.⁵ Časový okamih pri pôrode, t. j. v priebehu pôrodu, je ohraničený začiatkom a koncom samotného pôrodu, hneď po pôrode sa rozumie čas nasledujúci bezprostredne po skončení pôrodu.

Ďalším osobitným znakom tejto skutkovej podstaty, ktorý do určitej miery ospravedlňuje konanie matky a zmierňuje je trestnú zodpovednosť, je rozrušenie matky spôsobené pôrodom. Myslí sa ním výnimočné rozpoloženie matky vyvolané pôrodom, ktoré oslabuje vôľové vlastnosti matky, znižuje jej odolnosť voči vonkajším a vnútorným podnetom, ako aj materinský pud. Jeho pôvod spočíva vo fyziologických procesoch vyvolaných pôrodom. Stav takéhoto rozrušenia matky môže podľa okolností trvať aj niekoľko dní. V trestnom konaní sa otázka, či obvinená spáchala predmetný skutok v takomto psychickom rozpoložení, zisťuje na základe znaleckého posudku. Pri rozrušení spôsobenom pôrodom pritom nie je podstatné, či boli narušené schopnosti obvinenej rozpoznať nebezpečnosť svojho konania a ovládať ho (R 25/1992).

Skutková podstata trestného činu zabitia podľa § 147 a § 148 Trestného zákona bola vytvorená z kvalifikovaných skutkových podstát trestného činu ublíženia na zdraví podľa predchádzajúcej právnej úpravy. Na rozdiel od skutkovej podstaty trestného činu vraždy pri trestnom čine zabitia úmysel páchatel'a nesmeruje k spôsobeniu smrti poškodeného, ale primárnym zámerom páchatel'a je spôsobiť poškodenému ťažkú ujmu na zdraví, resp. ublíženie na zdraví. Následok tohto trestného činu je však rovnaký ako pri trestnom čine vraždy a je ním v konečnom dôsledku usmrtenie iného človeka, ku ktorému však došlo z nedbanlivosti, keďže si páchatel' takýto následok primárne neželal.

Pokiaľ ide o subjektívnu stránku trestného činu zabitia, vyžaduje sa úmyselné zavinenie páchatel'a vo vzťahu k zamýšľanému následku (ťažká ujmu na zdraví, resp. ublíženie na zdraví), pričom na spôsobenie smrteľného následku sa požaduje nedbanlivostné zavinenie. Je teda zjavné, že základné skutkové podstaty uvedených trestných činov postihujú

---

⁴ Podrobnosti týkajúce sa podmienok vyhlásenia núdzového stavu, výnimočného stavu, vojnového stavu a vojny upravuje ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov

⁵ SAMAŠ O., STIFFEL H., TOMAN P. *Trestný zákon. Stručný komentár*. 2006. s. 309

konanie páchatel'a, ktorý v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví, resp. ublíženie na zdraví, v konečnom dôsledku z nedbanlivosti spôsobí ťažší následok vo forme usmrtenia.

Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zabitia postihujú jednak závažnejší spôsob konania, ako aj spáchanie činu na chránenej osobe alebo z osobitného motívu, príp. ako člen nebezpečného zoskupenia, resp. za krízovej situácie.

Trestný čin usmrtenia podľa § 149 Trestného zákona je na rozdiel od predchádzajúcich trestných činov proti životu nedbanlivostným trestným činom a podľa predchádzajúcej právnej úpravy išlo o jednu z foriem ublíženia na zdraví. Páchatel' tohto trestného činu nemal úmysel iného ani usmrtiť, ani mu spôsobiť akúkoľvek ujmu na zdraví, ale napriek tomu, hoci aj z nedbanlivosti, inému spôsobil smrť (napr. pri dopravnej nehode).

Subjekt trestného činu usmrtenia je všeobecný (napríklad vo vzťahu k základnej skutkovej podstate zakotvenej v § 149 ods. 1), ale aj špeciálny (pri kvalifikovanej skutkovej podstate podľa § 149 ods. 4).

Zároveň je však nutné podotknúť, že nie všetky formy usmrtenia z nedbanlivosti sú rovnako závažné, pričom mieru ich závažnosti môže ovplyvniť celý rad konkrétnych skutočností týkajúcich sa činu, okolností a príčin jeho spáchania, jeho následkov a pod. Existencia týchto okolností bude mať v konkrétnom prípade za následok naplnenie znakov niektorej z kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu usmrtenia (tzv. okolnosti podmieňujúce použitie vyššej trestnej sadzby). Ide napríklad o závažnejší spôsob konania (§ 138 Trestného zákona), usmrtenie chránenej osoby (§ 139 Trestného zákona), usmrtenie viacerých osôb z dôvodu hrubého porušenia predpisov o bezpečnosti práce alebo dopravy, alebo hygienických predpisov, či uvedenie sa do stavu vylučujúcom vykonávať určitú činnosť, prípadne usmrtenie dvoch alebo viacerých osôb.

Hrubým porušením predpisov o bezpečnosti práce alebo dopravy, alebo hygienických predpisov je také porušenie niektorej normy, ktoré má za následok možnosť spôsobenia smrti viacerých osôb, teda vyvoláva reálne nebezpečenstvo, že dôjde k následku predpokladanému v tomto ustanovení. Musí ísť pritom o podstatne závažnejšie porušenie predpisov, než je porušenie dôležitej povinnosti (spravidla pôjde o porušenie viacerých noriem príslušného predpisu).⁶ Návykovou látkou sa v zmysle § 130 ods. 5 Trestného zákona rozumie alkohol, omamné látky, psychotropné látky a ostatné látky spôsobilé nepriaznivo ovplyvniť psychiku človeka alebo jeho ovládacie alebo rozpoznávacie schopnosti, alebo sociálne správanie.

Skutková podstata trestného činu nedovoleného prerušenia tehotenstva podľa § 150 až § 153 Trestného zákona, ktorej objektom je ochrana začínajúceho ľudského života ako aj života matky, je trestnoprávnym vyjadrením ústavnej garancie ochrany ľudského života už pred narodením zakotvenej v čl. 15 Ústavy SR.

Na rozdiel od predchádzajúcich trestných činov, ktorých objektívna stránka bola charakterizovaná usmrtením človeka, objektívna stránka predmetom útoku je ľudský plod, a to až do okamihu začiatku pôrodu.

Z hľadiska objektívnej stránky tohto trestného činu možno rozlišovať nasledujúce formy jeho spáchania:

- umelé prerušenie tehotenstva bez súhlasu tehotnej ženy (§ 150 Trestného zákona); násilné konanie voči tehotnej žene v úmysle prerušiť bez jej súhlasu tehotenstvo vykazuje znaky trestného činu nedovoleného prerušenia tehotenstva a nie znaky trestného činu ublíženia na zdraví spáchaného vyvolaním potratu (R 45/1968),
- nezákonné umelé prerušenie tehotenstva ženy s jej súhlasom (§ 151 Trestného zákona); súhlas tehotnej ženy pritom môže byť daný tak výslovne, ako aj

⁶ SAMÁŠ O., STIFFEL H., TOMAN P. *Trestný zákon. Stručný komentár*. 2006. s. 313

konkludentne. Pokiaľ lekár za predstierané prerušenie tehotenstva prijme odplatu, ide o trestný čin podvodu, a nie o trestný čin nedovoleného prerušenia tehotenstva. Iba prejav ochoty vykonať za odplatu nedovolené prerušenie tehotenstva u ženy, ktorá je k takémuto zákroku už rozhodnutá, nie je trestný. (R 50/1992),

- navedenie tehotnej ženy na to, aby sama svoje tehotenstvo umelo prerušila alebo iného požiadala, alebo mu dovolila, aby jej tehotenstvo bolo umelo prerušené v rozpore so zákonom (§ 152 ods. 1 Trestného zákona); navedenie tehotnej ženy na takýto skutok je v tomto prípade páchatelstvom, pretože tehotná žena sa v zmysle § 153 Trestného zákona trestného činu nedopúšťa,
- pomáhanie pri prerušení tehotenstva ženou samou alebo pri tom, aby iného požiadala alebo inému dovolila umelo prerušiť jej tehotenstvo (§ 152 ods. 2 Trestného zákona); pomáhanie tehotnej ženy pri takomto skutku je v tomto prípade páchatelstvom, pretože tehotná žena sa v zmysle § 153 Trestného zákona trestného činu nedopúšťa.

Tehotenstvom je potrebné rozumieť fyziologický stav ženy od počatia (t. j. od oplodnenia vajíčka spermiami) až do začiatku pôrodu. Prerúšením tehotenstva je akékoľvek konanie smerujúce k usmrteniu ľudského plodu bez ohľadu na použité prostriedky. Prerušenie tehotenstva je možné len v čase, keď je ľudský plod živý. Ak plod odumrel a posudzovaným konaním bol odstránený, takýto úkon je prípustný, len ak bol vykonaný lege artis.⁷

Ustanovenie § 153 Trestného zákona o beztrestnosti tehotnej ženy vyjadruje všeobecnú zásadu, že nemôže byť trestný ten, komu má príslušné zákonné ustanovenie poskytovať ochranu. Je to tak najmä z dôvodu, aby sa tehotná žena v prípade potreby neobávala privolať lekársku pomoc po takto vykonanom zákroku v záujme ochrany jej života a zdravia.

Subjektívna stránka tohto trestného činu vyžaduje úmyselné zavinenie. Usmrtenie ľudského plodu z nedbanlivosti sa posudzuje ako trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 157 Trestného zákona.

Posledným trestným činom proti životu je trestný čin účasti na samovražde podľa § 154 Trestného zákona. Pod samovraždou je potrebné chápať úmyselné usmrtenie seba samého, ktoré však samo osebe nie je trestné. V zmysle § 154 Trestného zákona je však trestné také konanie, ktoré je spôsobilé vyvolať v inej osobe (samovrahovi) rozhodnutie spáchať samovraždu, t. j. pohnutie (návod) k samovražde, príp. pomoc k samovražde. Ide o určitú kvalifikovanú účasť páchatel'a na samovražde iného, a to najčastejšie vo forme prehovárania, poučovania, vyvolávania depresívnych stavov, schvaľovania či zlého zaobchádzania. Konštantná judikatúra ustálila, že pre naplnenie znakov trestného činu účasti na samovražde nestačí, že páchatel' mal účasť na udalosti, pri ktorej si iný sám spôsobil smrť neúmyselne. Pre naplnenie znaku "pohne iného k samovražde" nestačí, že páchatel'ovo zlé zaobchádzanie bolo objektívne príčinou samovraždy. Treba, aby sa páchatel' zle správal voči inému s úmyslom, aby tým vzbudil u neho rozhodnutie spáchať samovraždu (R 24/1986). Pokiaľ ide o spáchanie tohto trestného činu vo forme pomoci k samovražde, tu je potrebné vychádzať z § 21 ods. 1, písm. d) Trestného zákona, podľa ktorého pod pomocou treba rozumieť najmä zadováženie prostriedkov, odstránenie prekážok, rada, utvrdzovanie v predsavzatí, resp. sľub pomôcť po trestnom čine, pričom môže ísť tak o pomoc fyzickú, ako aj psychickú.

Nevyhnutnou podmienkou naplnenia skutkovej podstaty trestného činu účasti na samovražde je skutočnosť, aby došlo aspoň k pokusu samovraždy. Pokusom samovraždy možno rozumieť také konanie potenciálneho samovraha, ktoré bezprostredne smeruje k dokonaniu samovraždy a ktorého sa tento dopustil v úmysle spáchať samovraždu, ak však

---

⁷ Prípustný spôsob umelého prerušenie tehotenstva upravuje zák. č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva spolu s vykonávacou vyhl. č. 74/1986 Zb.

nedošlo k dokonaniu samovraždy. Pokiaľ sa páchatelovi nakoniec nepodari vzbudiť v potenciálnom samovrahovi rozhodnutie spáchať samovraždu, pôjde iba o pokus tohto trestného činu. Subjekt tohto trestného činu je všeobecný, páchatelom môže byť ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba. Pokiaľ ide o subjektívnu stránku, vyžaduje sa úmyselné zavinenie.

Literatúra

- AUGUSTÍN, P. Miera latencie korupčnej kriminality. In *Policajná teória a prax*, roč. XVI, 2008, č. 3, s. 5 - 21. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, ISSN 1335-1370.
- AUGUSTÍN, P. Príčiny a podmienky aktivít kriminálnych skupín v Slovenskej republike. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2009, č. 3, s. 19 - 28. Praha : Policejní akademie ČR, ISSN 1801- 8211.
- BALÁŽ, P. *Trestné právo hmotné (Všeobecná a osobitná časť)*. Bratislava. VEDA, vydavateľstvo SAV. 2005
- ČENTÉŠ, J. *Trestný zákon s komentárom*. Žilina. Poradca podnikateľa. 2006
- IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava. IURA EDITION. 2006
- IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*. Bratislava. IURA EDITION. 2006
- Kolektív autorov: *Trestný zákon s rozsiahlym komentárom a judikatúrou*. Bratislava. Nová práca. 2006
- SAMAŠ O., STIFFEL H., TOMAN P. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Bratislava. IURA EDITION. 2006
- SVÁK, J. *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práva)*. II. rozšírené vydanie. Žilina. Poradca podnikateľa. 2006
- Ústava SR č. 460/1992 Zb.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
- [<http://jaspi.justice.gov.sk>] - judikatúra Najvyššieho súdu

Key words: Criminal Code, human life, subject-matter, intentional infliction murder, cerebral death, new-born child, voluntary manslaughter, negligent homicide, infliction by negligence, pregnancy, illegal abortion, suicide, assistance in suicide.

Summary

The right to protection of human life belongs to the most important basic human rights and freedoms guaranteed by the Constitution of the Slovak republic. Protection of human life, mostly at the level of criminal law, is the highest priority of a democratic and legal state. Protection of human life by criminal law consists of formulation of subject-matters of criminal offences related to human life. The subject-matters of criminal offences against life are stipulated within the first part of the first chapter of the Criminal Code, sections 144 to 154. The most serious criminal offence against life is murder, or the so called wilful murder. The subject-matter of criminal offence categorised as a wilful murder obligatory requires, in addition to intentional infliction typical for criminal offence of murder, another facultative sign on the subjective side of criminal offence. This is called premeditation, i.e. specific intent of committing murder. The objective side of the subject-matter is killing of another person and this remains the same for both of the above stated criminal offences, i.e. deprivation of human life by any form regardless the used means of deprivation. A special and privileged subject-matter of criminal offence of murder is criminal offence of murder of a new-born

child whose female offender is subject to less severe punishment criteria as in the case of criminal offence of murder. The subject-matter of such a criminal offence is conditioned by simultaneous fulfilment of two conditions, i.e. commitment of this criminal offence by mother in strong distress resulting from birth, during birth or immediately after birth. Another criminal offence against life is voluntary manslaughter. Contrary to the subject-matter of criminal offence of murder the offender committing criminal offence of voluntary manslaughter did not act with an intention of killing, but primarily with an intention of causing great bodily harm, or just bodily harm. However, the final result of criminal offence of voluntary manslaughter is the same as of criminal offence of murder, i.e. killing of another person. Criminal offence against life inflicted by negligence is criminally negligent homicide. The offender of such a criminal offence did neither act with an intention of killing or causing bodily harm, however, their action, even inflicted by negligence, allowed other to die. Criminally legal formulation of the constitutional guarantee of protection of human life before birth stipulated by Article 15 of the Constitution of the Slovak republic includes the subject-matter of criminal offence of illegal abortion. The final criminal offence against life is assistance in suicide, specifically an action which might initiate decision of other to die, i.e. supporting them to die, or assistance in their suicide.

JUDr. Jozef Bolješik
advokát
e-mail: info@boljesik.sk

Recenzent: JUDr. Ján Palarec